

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ ÁLTAL AKKREDITÁLT NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNY

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az RI-AJBH-58/2020. számú ügyben,
rendőrségi panasz eljárás tárgyában.

Érintett szerv(ek): *N. városi Rendőrkapitányság*

2020.

Az eljárás megindítása

Panaszos¹ (a továbbiakban: panaszos) 2019. október 9-én panaszt terjesztett elő a vele szemben 2019. október 6-án foganatosított rendőri intézkedéssel (igazoltatás) és az alkalmazott kényszerítő eszközzel (testi kényszer) szemben.

A panaszos beadványában sérelmezte a testi kényszer alkalmazását, az intézkedés megkezdésének és lefolytatásának módját, az intézkedő rendőrök hangnemét, továbbá az intézkedés részrehajló voltát.

Tekintettel arra, hogy a beadványban megfogalmazott sérelmek felvetik a panaszos alapvető jogainak sérelmét, továbbá figyelemmel a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 92. §-ának (1) bekezdésében, valamint az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 18. §-ának (1) bekezdése f) pontja és 39/F. §-ában foglalt hatásköri szabályokra, vizsgálatot indítottam.

Az Országgyűlés a *Kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvény, valamint egyes törvényeknek a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvénnyel kapcsolatos módosításáról* szóló 2019. évi CIX. törvénnyel az alapvető jogok biztosának hatáskörébe utalta a rendészeti panaszok kivizsgálásának lehetőségét. Ennek megfelelően immár e kifejezetten hatósági eljáráshoz kapcsolódó, azt kiegészítő ombudsmani típusú vizsgálat is az alapvető jogok biztosának feladata.

Az érintett alapvető jogok

- Az emberi méltósághoz való jog [Alaptörvény II. és III. cikk]
- A törvény előtti egyenlőség, az egyenlő bánásmód követelménye [Alaptörvény XV. cikk]
- A tisztességes eljáráshoz, megfelelő ügyintézéshez való jog [Alaptörvény XXIV. cikk]
- A petíciós jog [Alaptörvény XXV. cikk]

Az alkalmazott jogforrások

- Magyarország Alaptörvénye [a továbbiakban: Alaptörvény]
- Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény [a továbbiakban: Ajbt.]
- A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény [a továbbiakban: Rtv.]
- Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról 2003. évi CXXV. törvény [a továbbiakban: Ebktv.]
- A rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet [a továbbiakban: Szolgálati Szabályzat]

A tényállás megállapításai

1. A panaszbeadvány

2019. október 6-án, hajnali egy óra körül került sor a panaszossal szembeni rendőri intézkedésre. Ekkor a panaszos és menyasszonya, barátaikkal együtt gyalog haladtak egy

¹ Az Ajbt 39/L§ (1) bekezdése értelmében a panaszos személyes adatait töröltük.

szórakozóhely irányába. Egy automatánál két – számukra ismeretlen – fő (egy férfi és egy nő) hangos megjegyzéseket tett a panaszos és társasága felé. Ezt szóváltás, majd dulakodás követte.

Ekkor egy rendőrautó állt fel a járdára, amiből két rendőr szállt ki és kezdeményezett intézkedést. A beadvány szerint az egyik rendőr célirányosan a panaszoshoz lépett, majd őt rángatni kezdte a kabátja gallérjánál. A másik rendőr ugyan először – a beadvány szerint – nem értette, hogy miért lép fel ilyen módon a társa, de végül „átvette ő is ugyanazt a stílust”. A panaszos nem érti, hogy erre a fellépésre miért volt szükség, úgy érzi, hogy roma származása miatt léptek fel ilyen módon az intézkedő rendőrök. A panaszos kiszolgáltatottan és megalázva érezte magát.

A panaszos beadványában utal rá, hogy korábban a Készenléti Rendőrség állományának tagja volt (ahonnan azért szerelt le, hogy több időt tölthessen családjával), így meg tudja ítélni, hogy a vele szemben fellépő rendőrök intézkedése nem volt szakszerű és arányos, a testi kényszer nem volt indokolt.

A panaszostól kérték a személyi igazolványát. A beadvány szerint, amikor a panaszos elkezdte keresni a többi kártyája közt, az őt igazoltató rendőr „ki akarta tépni” a kezéből a kártyáit. A panaszos ugyanakkor – saját beszámolója szerint – önként átadta a kért igazolványt a rendőrnek.

Amikor a panaszos érdeklődött, hogy „miért kell így viselkedni”, a rendőr a következőket mondta a beadvány szerint: „Rendőr vagyok, azt csinálom, amit akarok”. A panaszos az intézkedő rendőrök hangnemét flegmának, arrogánsnak érezte. Az intézkedés során a konfliktust okozó két fő „vulgáris szavakkal” illette a panaszost és társaságát, ám ezt a rendőrök mintha meg sem hallották volna. Úgy tűnt, hogy az intézkedő rendőrök baráti viszonyban vannak a konfliktust kezdeményező két fővel.

Az intézkedés elején egyébként elmaradt a köszönés, a bemutatkozás, nem közölték az intézkedés „miértjét”, és sem akkor, sem az intézkedés végén nem tájékoztatták a panaszost a panasztételi lehetőségeiről. Pusztán azt közölték a panaszossal, hogy őt feljelentik, mert nem igazolta magát. A panaszos – saját álláspontja szerint – a rendőrök minden kérését teljesítette.

Az intézkedés után két nappal a panaszos találkozott a vele szemben erőszakosan fellépő rendőr társával, aki közölte, hogy nem érti társa viselkedését, valószínűsíti, hogy ennek oka az volt, hogy nem volt számára szimpatikus a panaszos. Közölte továbbá a rendőr, hogy valóban ismerték a konfliktust elindító két főt.

A panaszos menyasszonya és a társaság egy másik tagja szintén nyilatkozott az esettel kapcsolatban, ezek tartalma teljesen megegyezik a panaszbeadvány tartalmával.

2. A rendőrség álláspontja

A panasz kivizsgálása során, a tényállás pontosabb megismerése érdekében felvilágosítást kértem a rendőrségtől a panaszolt intézkedésről, valamint megküldeni kértem az azzal kapcsolatos további rendőrségi dokumentumokat, és a konkrét kérdésekkel összefüggésben a rendőrség álláspontját.

a) A panaszossal szemben intézkedő egyik rendőr jelentése az alábbi információkat tartalmazza:

2019. október 6-án, 0 óra 25 perc körül x rendőrjárőr jelezte, hogy több személy verekszik a helyszínen, ám ő nem tud intézkedni, mert két előállított személyt szállít. Mivel a helyszín nem volt messze, a jelentést tevő rendőr és társa egy percen belül a helyszínre érkezett. A helyszínen észlelték a dulakodó, lökdösődő személyeket.

A szolgálati gépjárművel az fiók előtt járdaszakasz keleti oldalán álltak meg a rendőrök, majd azonnal kiszálltak intézkedni. Az ott tartózkodó személyek ekkor is lökdösődtek, kiabáltak, így a rendőrök a személyek közé álltak és felszólították a jelen lévőket, hogy hagyják abba a kiabálást és a dulakodást, majd mondják el, hogy mi történt.

A jelen lévők közül többen félreléptek, azonban egyikük – a hangadó személy a társaságból [a panaszos] – a jelentést tevő rendőr elé lépett és agresszívan kérdőre vonta őt (miért szólnak bele a rendőrök a dolgukba, azt csinálnak, amit akarnak). A rendőr közölte a panasossal, hogy látták a dulakodást, lökdösődést, ezért intézkedést kell kezdeményeznie. A rendőr személyazonosságának igazolására szólította föl a panaszoszt. A felszólítást többször el kellett ismételni. A panaszos a rendőr felszólítására hátrálni kezdett, el akarta hagyni a helyszínt, ki akarta vonni magát az intézkedés alól (miközben a rendőrök intézkedését folyamatosan kérdőre vonta).

Mivel a panaszos volt a társaság fő hangadója, nem hagyta abba a kiabálást, ki akarta vonni magát az intézkedés alól, és el akarta hagyni az intézkedés helyszínét, ezért szükségessé vált a csoporttól való elkülönítése. Annak érdekében, hogy az intézkedés eredményességét biztosítani lehessen – figyelemmel a panaszos magatartására – a jelentést készítő rendőr megfogta a panaszos mindkét felkarját és az bank falához kísérte. A jelentést tevő rendőr társa ezalatt a többi jelenlévőt kontrollálta.

A panaszoszt – az elkülönítést követően – ismét felszólította a rendőr személyigazolványának átadására, aminek a panaszos végül eleget tett. Eközben a panaszos menyasszonya a rendőr mögött állt és a kabátját rángatva ordított, hogy engedje el a panaszoszt, mert nem csinált semmit. A panaszos menyasszonya felszólításra elengedte a rendőr kabátját.

A fentieket követően az intézkedő rendőrök a két társaságot különválasztották, majd mindenkit igazoltattak és meghallgattak. Az érintettekkel szemben szabálysértési feljelentést tettek. Az érintettek a szabálysértést nem ismerték el, de panasszal nem éltek a helyszínen. Az intézkedést követően tájékoztatták az intézkedő rendőrök az intézkedés alá vontakat, hogy panaszt tehetnek a rendőrkapitányságon.

A jelentést tevő rendőr kiemeli, hogy az intézkedések alá vont és jelen lévő személyek közül senkit nem ismert, és egyik személlyel szemben sem intézkedett korábban. Kiemelte továbbá, hogy az intézkedés nem volt részrehajló, az intézkedés során nem kommunikált se sértően, se lekezelően. A kommunikáció határozottan és a vonatkozó jogszabályoknak, előírásoknak megfelelően zajlott.

b) A N. városi Rendőrkapitányság (a továbbiakban: Rendőrkapitányság) által rendelkezésre bocsájtott videófelvételen az alábbiak láthatóak:

A videófelvételen látszik, hogy a panaszos és társasága az Bank előtt várakozik, amíg egy társuk ki nem jön a bankból. Ezt követően lassan elindulnak egy padon ülő két fő irányába. A két főt elérve lassítanak, de továbbhaladnak (a kamera látóterén kívülre). Eközben a padon ülő egyik fő – vélhetően – a telefonjával vakut kapcsolgat.

Nagyjából 20 másodperc múlva a társaság visszatér a két főhöz, majd nagyjából fél perc múlva látszik, hogy a kommunikáció indulatossá kezd válni a két társaság között. Hozzávetőleg egy perc alatt a kommunikáció dulakodásba torkollik. Egy rendőrautó ekkor érkezik a helyszínre, de miután megáll, kitolat a kamera látószögéből. A dulakodás folytatódik.

Az első rendőrautó érkezését (és távozását) követő nagyjából 1 percen belül érkezik egy rendőrautó, és felparkol a járdára. A szolgálati gépjárműből kiszállva az egyik rendőr nagyjából 15 másodpercen belül a panaszost – vélhetően vagy a karjait, vagy a ruháját megragadva – lendületesen és határozottan az Bank falához tolja és annak neki is taszítja, majd nagyjából 10-15 másodpercen át oda is szorítja.

A videó hátralevő részében látható, hogy zajlik az intézkedés, de hogy pontosan milyen módon, abból nem sok látható. A videónak – lévén, hogy térfigyelő rendszer rögzítette – nincs hangja.

c) A feljelentés szabálysértési ügyben elnevezésű dokumentum tanúsága szerint az intézkedő rendőrök négy személlyel szemben (köztük a panaszossal szemben) tettek feljelentést a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Szabs. tv.) 169. §-ába ütköző és aszerint minősülő rendzavarás szabálysértés elkövetése miatt. A feljelentett személyek közül az egyik a padon ülő két fő egyike.

A vizsgálat megállapításai

I. Az alapvető jogok tekintetében

Az alapvető jogok biztosa egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggés-rendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmanintézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi tesztek.

1. Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz [...] (Alaptörvény II. cikk). Az Alaptörvény hatálybalépését követően is hivatkozási pontot jelentő alkotmánybírósági gyakorlat az emberi méltósághoz való joggal kapcsolatban arra hívja fel a figyelmet, hogy a méltóság az emberi étellel eleve együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, és ezért minden emberre nézve egyenlő [23/1990. (X. 31.) AB határozat].

„Az emberi méltósághoz való jog azt jelenti, hogy van az egyén autonómiájának, önrendelkezésének egy olyan mindenki más rendelkezése alól kivont magja, amelynél fogva – a klasszikus megfogalmazás szerint – az ember alany marad, s nem válhat eszközzé vagy tárggyá” [64/1991. (XII. 17.) AB határozat].

Az emberi méltóság olyan szubszidiárius jellegű alapvető jog, amely az egyén autonómiájának védelmére mindig felhívható, ha „*az adott tényállásra a konkrét, nevesített alapjogok egyike sem alkalmazható*” [8/1990. (IV. 23.) AB határozat].

2. Az Alaptörvény XV. cikke tartalmazza az általános egyenlőségi szabályt, az alapjogok – bármiféle diszkriminációtól mentes – egyenlőségét. A törvény előtt mindenki egyenlő. [...] Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. [Alaptörvény XV. cikk (1) és (2)].

„Az általános egyenlőségi szabály az Alkotmányban kifejezetten nem szerepelt; az Alkotmánybíróság gyakorlata ezért ezt az alkotmányos demokráciában elengedhetetlen szabályt az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdése és az Alkotmány 54. § (1) bekezdése együttes értelmezéséből vezette le. [21/1990. (X. 4.) AB határozat, ABH 1990, 73.] Az Alkotmánybíróság érvelése szerint az Alkotmány 54. § (1) bekezdésében biztosított emberi méltóság joga – mint a 70/A. § (1) bekezdésben említett alapvető jogok legalapvetőbbike – szükségképpen magában foglalja az egyenlően kezelés követelményét a jogrendszer minden normájával szemben” [42/2012. (XII. 20.) AB határozat].

Az Alkotmánybíróság több határozatában megerősítette, hogy *„a hátrányos megkülönböztetés tilalma arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként (egyenlő méltóságú személyként) kell kezelnie, azonos tisztelettel és körültekintéssel, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és a kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni” [3009/2012. (VI. 21.) AB határozat, 3132/2013. (VII. 2.) AB határozat].*

A törvény előtti egyenlőség, az egyenlő bánásmód követelménye tehát az egész jogrendszert átható rendező elv, amely szorosan kapcsolódik az emberi méltósághoz való joghoz, hiszen az emberi mivolt lényegi eleme, hogy minden ember egyenlő.

3. Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni (Alaptörvény XXIV. cikk). A tisztességes hatósági eljáráshoz, megfelelő ügyintézéshez való jog az Európai Unió Alapjogi Chartája 41. cikke nyomán új alapvető jogként jelent meg az Alaptörvényben.

„Az Alaptörvény XXIV. cikke önálló, az ügyintézés alapjogaként ismeri el a tisztességes hatósági eljáráshoz való jogot. Az alapjogi védelem kiterjed többek között a részrehajlás nélküli, tisztességes, ésszerű határidőn belüli ügyintézésre, a hatósági aktusok törvényben meghatározott indokolására és a közigazgatási jogkörben okozott kár megtérítésére. A közigazgatási szerv a jogalkalmazás során, a konkrét eljárásában nem hagyhatja figyelmen kívül az ügyfél jogait, egyidejűleg kell teljesítenie közérdekvédelmi és szubjektív jogvédelmi funkcióját. Az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlatában nem azonosította a XXVIII. cikk (1) bekezdésének tartalmát meghatározó, abszolút jogot, azonban elismerte a tisztességes hatósági eljáráshoz való jog tartalmához tartozó számos részjogosítvány alapjogi jellegét (pl. a hatósági eljárás időbeli dimenziója, a határozat közlése és a közlés módja, valamint a fegyveregyenlőség joga)” [3311/2018. (X. 16.) AB határozat].

4. Mindenkinek joga van ahhoz, hogy egyedül vagy másokkal együtt, írásban kérelemmel, panasszal vagy javaslattal forduljon bármely közhatalmat gyakorló szervhez (Alaptörvény XXV. cikk). Az ún. petíciós jog teszi lehetővé, hogy az emberek kérést (valamely közösségi cél megvalósítása érdekében) vagy panaszt (valamely sérelem orvoslása érdekében) fogalmazzanak meg az állam felé. [ld. Lamm Vanda (szerk.): Emberi Jogi Enciklopédia. HVGORAC, Budapest].

Az Alkotmánybíróság már egészen korán kimondta, hogy a petíciós jog alapján „*mindenkinek joga van arra, hogy egyedül vagy másokkal együttesen írásban kérelmet vagy panaszt terjesszen elő azokhoz az illetékes állami szervekhez, amelyeknek a külön jogszabályok által megállapított egyik alapvető funkciója azok elbírálása és orvoslása*” (987/B/1990. AB határozat).

A petíciós jog kettős kötelezettséget ró az államra: egyfelől az állami szerveknek lehetővé kell tenniük (vagyis nem akadályozhatják, de nem is tehetik nehezéssé) a panaszok, kérelmek benyújtását, másfelől pedig azokat az illetékes szerveknek érdemben el kell bírálniuk.

II. Az ügy érdemében

A panaszos sérelmezte a testi kényszer alkalmazását, az intézkedés megkezdésének és lefolytatásának módját, az intézkedő rendőrök hangnemét, továbbá az intézkedés részrehajló voltát.

1. *A panaszos sérelmezte, hogy az intézkedő rendőr vele szemben szükségtelenül és azonnal testi kényszert alkalmazott.*

A beadvány szerint a szolgálati gépjárműből kiszálló egyik rendőr célirányosan a panaszos lépett, majd őt rángatni kezdte a kabátja gallérjánál. A panaszos álláspontja szerint nem adott indokot a testi kényszer alkalmazásához.

A testi kényszert alkalmazó rendőr jelentése szerint a panaszos agresszívan kérdőre vonta a rendőrt. A rendőr közölte, hogy az intézkedés alapja, hogy látták a dulakodást, lökdösődést, majd felszólította a panaszost személyazonosságának igazolására, amely felszólítást többször el kellett ismételni. Ezt követően került sor a testi kényszer alkalmazására, mivel a panaszos volt a társaság fő hangadója, nem hagyta abba a kiabálást, ki akarta vonni magát az intézkedés alól, és el akarta hagyni az intézkedés helyszínét. Annak érdekében, hogy az intézkedés eredményességét biztosítani lehessen – figyelemmel a panaszos magatartására – a jelentést készítő rendőr megfogta a panaszos mindkét felkarját és az bank falához kísérte.

A rendelkezésre bocsájtott videófelvétel tanúsága szerint a testi kényszert alkalmazó rendőr a szolgálati gépjárműből való kiszállást követő 15 másodpercen belül a panaszost – vélhetően vagy a karjait, vagy a ruháját megragadva – lendületesen és határozottan az Bank falához toltta és annak neki is taszította, majd nagyjából 10-15 másodpercen át oda is szorította.

Az Rtv. 2. §-ának (1) bekezdése második mondatának megfelelően a rendőrség tiszteletben tartja és védelmezi az emberi méltóságot, óvja az ember jogait.

Az Rtv. 15. §-a alapján a rendőri intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával, így több lehetséges és alkalmas rendőri intézkedés, illetőleg kényszerítő eszköz közül azt kell választani, amely az eredményesség biztosítása mellett az intézkedéssel érintettre a legkisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár (ún. arányosság elve). Ennek megfelelően az Rtv. 16. §-a alapján rendőr kényszerítő eszközt csak a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén, az arányosság elvének figyelembe tartásával alkalmazhat úgy, hogy az nem okozhat aránytalan sérelmet az intézkedés alá vontnak. Nincs helye a kényszerítő eszköz további alkalmazásának, ha az ellenszegülés megtört, és a rendőri intézkedés eredményessége enélkül is biztosítható.

A Szolg. szab. 39. §-ának (1) bekezdésének megfelelően az Rtv. szerinti kényszerítő eszköz csak akkor alkalmazható, ha az intézkedés alá vont magatartása, ellenszegülésének mértéke annak Rtv. szerinti alkalmazását indokolja. Ugyanezen § (3) bekezdésének megfelelően a kényszerítő eszköz alkalmazását jól hallható, közérthető és határozott módon a következő sorrendben meg kell előznie:

- a) a jogellenes magatartás abbahagyására való felszólításnak, „a törvény nevében” szavak előrebocsátásával, valamint
- b) a figyelmeztetésnek, hogy kényszerítő eszköz alkalmazása következik.

A testi kényszerről az Rtv. 47. §-ának megfelelően a rendőr – intézkedése során – az ellenszegülés megtörésére testi erővel cselekvésre vagy a cselekvés abbahagyására kényszerítést (testi kényszert) alkalmazhat.

A Szolgálati Szabályzat 40. §-ának (1) bekezdése szerint a megfogás, a leszorítás, az elvezetés vagy más, a rendőr által fizikai erő kifejtéssel alkalmazott, valamely cselekvésre vagy cselekvés abbahagyására irányuló kényszerítés (a továbbiakban: testi kényszer) akkor alkalmazható, ha a rendőri erőfölény vagy az intézkedés alá vont személy állapota, magatartása folytán a rendőri intézkedés eredményessége ezzel biztosítható. Ugyanezen § (2) bekezdésének megfelelően a testi kényszer alkalmazása során a rendőr önvédelmi fogásokat is használhat. A rendőr a támadás céljára szolgáló eszköz használatának megakadályozása, továbbá a támadás elhárítása érdekében az ehhez szükséges erejű és irányultságú ütést vagy rúgást alkalmazhat.

A rendőri intézkedések gyakorlati végrehajtásának alapvető taktikáiról szóló 18/2008. (OT 10.) ORFK Utasítás mellékletének 9.1 pontja a következőket szerint a testi kényszer alapvetően megfogást, lefogást, eltávolítást és elszállítást jelent. A rendőr testi kényszer végrehajtása során elsősorban kar- és csuklófeszítéseket, illetve elvezető fogásokat hajt végre. A rendőr továbbá az őt ért támadás során, illetve súlyosabb kényszerítő eszköz alkalmazásának elkerülése érdekében az önvédelmi fogásokat is felhasználhatja.

A fenti rendelkezésekből kitűnik, hogy a testi kényszer alkalmazására – mint minden kényszerítő eszköz esetén – szigorú keretek között, ellenszegülés esetén és csakis a szükséges mértékben és ideig van lehetőség. Mivel a kényszerítő eszközök az intézkedés alá vont személy akaratának és fizikai ellenállásának megtörését célozzák, így azok alkalmazása közvetlenül és szükségszerűen érinti az általános cselekvési szabadsághoz, valamint a testi integritáshoz való jogot, amelyek az emberi méltóság immanens elemei. Ennek megfelelően a kényszerítő eszközök törvényes kereteket áthágó alkalmazása minden esetben sérti az intézkedés alá vont személy emberi méltóságát.

A panaszos és a rendőrségi álláspontok között ellentmondás feszül, ugyanakkor az ellentmondás részben feloldható a videófelvételen látottak alapján az alábbiak szerint:

A szolgálati gépjárműből való kiszállás és a testi kényszer alkalmazásának megkezdése között nagyjából 15 másodperc telik el. Ezalatt az idő alatt kellett – a fent hivatkozott rendelkezéseknek megfelelően – az intézkedő rendőröknek mérlegelni azt, hogy szükséges-e a helyszínen kényszerítő eszközt alkalmazni, majd felszólítani a panaszost az ellenszegülő magatartás abbahagyására, végül szakszerűen megkezdni a testi kényszer alkalmazását. Mindehhez, ha hozzávesszük, hogy a testi kényszert alkalmazó rendőr úgy jelentett, hogy a testi kényszer alkalmazása előtt még az intézkedés okát is közölte, valamint többször felszólította a panaszost személyazonosságának igazolására, nehéz elképzelni, hogy mindez észszerűen befér a nagyjából 15 másodperces időkeretbe. A videófelvételen nem látható olyan mozzanat,

amely igazolná a panaszos ellenszegülő magatartását, olyan magatartás pedig végképp nem látható, amely indokolná, hogy azonnal kényszerítő eszköz alkalmazására lenne szükség.

A fentieknek megfelelően – figyelemmel a testi kényszer végrehajtásának módjára is – a panaszos álláspontját fogadom el, amely szerint a testi kényszer alkalmazásához szükséges jogszabályi követelmények nem álltak fenn, így sérült a panaszos emberi méltóságához való alapvető joga.

2. A panaszos sérelmezte, hogy elmaradt a köszönés, a bemutatkozás, nem közölték az intézkedés „miértjét”, és sem akkor, sem az intézkedés végén nem tájékoztatták a panaszost a panasztételi lehetőségeiről.

A Rendőrkapitányság által rendelkezésre bocsájtott dokumentumok tanúsága szerint a panaszossal szemben testi kényszert alkalmazó rendőr közölte a panaszossal, hogy látták a dulakodást, lökdösődést, ezért intézkedést kell kezdeményeznie, majd intézkedést követően az intézkedő rendőrök tájékoztatták az intézkedés alá vontakat, hogy panaszt tehetnek a Rendőrkapitányságon.

Az Rtv. 20. §-ának (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a rendőr az intézkedés megkezdése előtt – ha az a rendőri intézkedés eredményességét veszélyezteti, az intézkedés befejezésekor – köteles nevét, azonosító számát, valamint az intézkedés tényét és célját szóban közölni. Az V. és VI. fejezetben foglalt intézkedések, illetve kényszerítő eszközök alkalmazását követően a rendőr köteles az intézkedés alá vont személyt tájékoztatni az e törvény szerinti panasz lehetőségéről és előterjesztésére nyitva álló határidőről.

A fenti rendelkezés biztosítani hivatott, hogy az intézkedés alá vont személy tisztában legyen a vele szemben foganatosított intézkedés lényeges körülményeivel (elősegítve ezzel a tisztességes eljáráshoz, megfelelő ügyintézéshez való alapjog érvényesülését), ezáltal pedig, hogy az intézkedés és az eljáró rendőr kétséget kizáróan azonosítható legyen, így elősegítve, hogy a panaszos élhessen jogorvoslati lehetőségeivel, illetve petíciós jogával. Ezen alapvető jogok érvényesülése pedig alapvető jogállami követelmény, hiszen az egyes emberekkel szemben az állam természetétől fakadóan mindig erőfölényes pozícióban van.

A panaszosi és a rendőrségi álláspontok között ellentmondás feszül.

a) Az előző pontban foglaltak alapján elmondható, hogy az intézkedés megkezdésekor nem volt észszerű idő arra, hogy a rendőrök megfelelő mértékben eleget tegyenek az Rtv. hivatkozott 20. §-a (2) bekezdésének első mondatában foglalt kötelezettségüknek, ugyanakkor a rendelkezésre álló információk alapján nem tisztázható, hogy az intézkedés során, illetve azt követően sor került-e erre, és ha igen, milyen módon.

A fentiek alapján arra a következtetésre jutottam, hogy nem oldható fel a panaszosi és rendőrségi álláspontok közötti ellentmondás, így e panaszem tekintetében a panaszos tisztességes hatósági eljáráshoz, megfelelő ügyintézéshez való alapvető jogát érintő visszásság fennállásáról nem áll módomban állást foglalni.

b) A panasztételi lehetőségekre vonatkozó közlés a rendőri jelentés alapján nem volt teljeskörű, ugyanakkor a panaszos petíciós jogával határidőben élt a megfelelő fórum előtt. Fontos kiemelni azonban, hogy a panaszos – a beadvány szerint – korábban rendőr volt, így eleve tisztában volt a panasztételi lehetőségeivel (nem beszélve arról, hogy egyéb úton is

informálódhatott azokról), a panasztétel ténye tehát nem hordoz magában értékelhető információt.

A rendelkezésre álló információk alapján nem tisztázható, hogy az intézkedő rendőrök tettek-e a panasztételi lehetőségekre vonatkozó közlést, és amennyiben igen, milyen tartalommal. A panaszos élt petíciós jogával, ugyanakkor nem tisztázható, hogy az intézkedő rendőrök ebben – akár csak hallgatásukkal – akadályozták-e a panaszost, vagy sem. Mindezek alapján e panaszelem tekintetében a panaszos petíciós jogát érintő visszásság fennállásáról nem áll módomban állást foglalni.

A köszönés kérdése tekintetében nem nyilatkozott a Rendőrkapitányság, ugyanakkor a *de minimis* (azaz az alapjogsértés megállapításához szükséges minimális érdeksérelemre vonatkozó) elv alapján abban az esetben sem tekinthető a köszönés elmulasztása alapjogsérelem okozására alkalmas körülménynek, hogyha az intézkedést foganatosító rendőr bizonyíthatóan elmulasztja a köszönést, hiszen a köszönés hiánya a panaszos oldalán alapjogi sérelem okozására nem alkalmas.

3. A panaszos sérelmezte az intézkedés erőszakos módját és hangnemét.

A beadvány szerint az igazoltatás során az öt igazoltató rendőr „ki akarta tépni” a kezéből a kártyáit. Amikor a panaszos érdeklődött, hogy „miért kell így viselkedni”, a rendőr a következőket mondta a beadvány szerint: „Rendőr vagyok, azt csinálom, amit akarok”. A panaszos az intézkedő rendőrök hangnemét flegmának, arrogánsnak érezte. A panaszos kiszolgáltatottan és megalázva érezte magát.

A panaszost igazoltató rendőr úgy jelentett, hogy az intézkedés során nem kommunikált se sértőn, se lekezelően, a kommunikáció határozottan és a vonatkozó jogszabályoknak, előírásoknak megfelelően zajlott.

Az Rtv. 2. §-a (1) bekezdésének második mondatának megfelelően a rendőrség tiszteletben tartja és védelmezi az emberi méltóságot, óvja az ember jogait.

A panasz ezen eleme kapcsán felhívom a figyelmet az Rtv. 2. §-ában foglaltakra. Szükségesnek tartja kiemelni továbbá a Rendőri Hivatás Etikai Kódexét (a továbbiakban: Etikai Kódex), amely iránymutatásul szolgál a Rendőrség számára a rendőrök által követendő magatartás tekintetében. Az Etikai Kódex 1. pontjának második mondata a rendőrré vonatkozóan előírja: „Önként vállalt hivatásával szemben különleges társadalmi elvárások érvényesülnek, melyekre szolgálati viszonyának fennállása alatt mindvégig figyelemmel kell lennie”. Az 5. pont szerint: „[a] rendőr a ráruházott hatalom alkalmazása során megfontolt és mértéktartó, intézkedéseit előítéletektől és indulatoktól mentesen hajtja végre, kerüli a szükségtelen konfliktusok kialakítását. Nem alkalmaz [...] megalázó bánásmódot és ezt mástól sem tűri el”. A 7. pont utolsó mondata szerint: „[t]udatában van annak, hogy saját személyén keresztül az egész testület megítéléséért is felelős”.

Indokoltnak tartom felidézni a korábbi Független Rendészeti Panasztestület 64/2008. (VIII. 18.) sz. állásfoglalásában foglaltakat: A „rendőri hivatást választóktól, főleg az Rtv.-ben is szereplő szolgálati feladatok ellátása során – ezen belül is első sorban akkor, amikor intézkedés közben az állampolgárokkal közvetlen kapcsolatba kerül – más állampolgárokénál magasabb erkölcsi tartás, fokozottabb türelmesség és tolerancia, körültekintő és mások számára példaértékű viselkedés várható el. Mindez adódik az Rtv. azon rendelkezéseiből, amelyek kiemelkedő közhatalmi jogosítványokkal ruházzák fel a rendőröket, így az államszervezetten belül kitüntetett

pozícióba helyezve őket. Ezzel arányosan azonban az Rtv. és a Szolgálati Szabályzat szigorúbb követelményeket is támaszt velük szemben, és az ezeknek való megfelelést maradéktalanul megköveteli, a számonkérhetőség lehetőségeit is megteremtve”.

Az Alkotmánybíróság megfogalmazása szerint az „*emberi méltósághoz való jog azt jelenti, hogy van az egyén autonómiájának, önrendelkezésének egy olyan mindenki más rendelkezése alól kivont magja, amelynél fogva – a klasszikus megfogalmazás szerint – az ember alany marad, s nem válhat eszközzé, vagy tárggyá*”. A szakirodalomban megoszlanak a vélemények arról, hogy milyen magatartások valósítják meg az ember tárgyként kezelését, ebben pedig a nemzetközi dokumentumok sem nyújtanak elegendő támpontot. A kínzás, embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma, mint az emberi méltóság sérelmének nevesítése sem ad e kérdésre önmagában választ. Egyes esetekben alapvetően negatív megközelítés alapján jelentik ki egyes konkrét magatartásokról, hogy azok sértik az emberi méltósághoz való alapvető jogot. [Lamm Vanda (szerk.): Emberi Jogi Enciklopédia. HVGORAC, Budapest, 2018.] Ahogy arra dr. Haraszi Margit Katalin „a kínzás és az embertelen vagy megalázó bánásmód és büntetések tilalma az ENSZ és az Európa Tanács legfontosabb dokumentumaiban, valamint az állampolgári jogok országgyűlési biztosságának tevékenységében” című tanulmányában rávilágít, a megalázó bánásmód vagy büntetés lényege, hogy az érintettben olyan erős félelmet, lelki gyötrelmet és alsóbbrendűségi érzést okoz, ami alkalmas arra, hogy a testi és lelki ellenállását megtörje.

A fentieknek megfelelően a beadványban leírt rendőri magatartás emberi méltóságot sértő lenne.

A panaszosi és a rendőrségi álláspontok között ellentmondás feszül, amely ellentmondást a rendelkezésére álló információk alapján feloldani nem lehet, így e panaszelem tekintetében a panaszos emberi méltóságát érintő visszásság fennállásáról nem áll módomban állást foglalni.

4. A panaszos álláspontja szerint az intézkedés részrehajló volt.

A panaszos úgy érezte, hogy roma származása miatt léptek fel vele szemben megalázó módon. A beadvány továbbá utal arra, hogy az intézkedő rendőrök baráti viszonyban vannak a panaszossal és társaival összetűzésbe kerülő két fővel, sőt később az egyik rendőr el is ismerte, hogy valóban ismerték ezt a két főt.

Az intézkedő rendőr úgy jelentett, hogy nem intézkedett részrehajlón. A rendelkezésre álló rendőrségi dokumentumokból pedig kiderül, hogy az intézkedő rendőrök a padon ülő két fővel szemben is intézkedtek, egyikükkel szemben feljelentéssel is éltek.

Az Rtv. 13. §-ának (2) bekezdésének megfelelően a rendőr köteles a törvény rendelkezésének megfelelően, részrehajlás nélkül intézkedni.

Az Alaptörvény XXIV. cikkében deklarált tisztességes eljáráshoz, megfelelő ügyintézéshez való jog – ahogy arra már e Jelentés A vizsgálat megállapításai c. részének 2. pontjában már utaltam – alapvető jogállami követelmény, amelynek célja a törvényes és elfogulatlan, azaz önkénytől mentes államhatalmi fellépés.

Az önkénytől mentes államhatalmi fellépés követelménye szorosan összefügg az Alaptörvény jogegyenlőségre és egyenlő bánásmódra vonatkozó Szabadság és Felelősség fejezet XV. cikkében foglalt, valamint az Ebktv. követelményeivel. A hivatkozott alaptörvényi és

jogszabályi követelmények alapján elmondható, hogy a törvény előtt mindenki egyenlő, azaz Magyarország területén tartózkodó természetes személyekkel, ezek csoportjaival, valamint a jogi személyekkel és a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetekkel szemben e törvény rendelkezései szerint azonos tisztelettel és körültekintéssel, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell eljárni.

Az Ebktv. 4. §-ának d) pontja alapján az egyenlő bánásmód követelményét a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek [...] eljárásaik és intézkedéseik során (a továbbiakban együtt: jogviszony) kötelesek megtartani. [E követelményre utal az Rtv. hivatkozott 13. §-ának (2) bekezdése.]

A panaszosi és a rendőrségi álláspontok között ellentmondás feszül. A rendőri intézkedés részrehajló voltát a panaszos az e Jelentés A vizsgálat megállapításai c. részének korábbi pontjaiban tárgyalt panaszelemekre, valamint az egyik intézkedő rendőr állítólagos (ám nem igazolt) későbbi közlésére alapozza. E panaszelemek közül a testi kényszer jogszerűtlenségét megállapítottam, ugyanakkor ez önmagában nem igazolja, hogy a testi kényszer alkalmazására azért került sor, mert bármilyen módon hátrányosan megkülönböztették a panaszost. A részrehajlásmentes intézkedés mellett szól, hogy azon két személy egyikét is feljelentették az intézkedő rendőrök, akikkel a beadvány szerint az intézkedő rendőrök baráti viszonyt ápolnak, de legalábbis ismerik egymást. Ugyanakkor összességében továbbra sem áll rendelkezésre elegendő információ ahhoz, hogy egyértelműen kijelenthető legyen az, hogy nem volt részrehajló az intézkedés. **Mindezek alapján e panaszelem tekintetében a panaszos tisztességes hatósági eljáráshoz, megfelelő ügyintézéshez való alapvető jogát, valamint az egyenlő bánásmód követelményét érintő visszásság fennállásáról nem áll módomban állást foglalni.**

Intézkedési javaslataim az országos rendőrfőkapitány részére

A jelentésben feltárt alapvető jogokkal összefüggő visszásságok jövőbeni megelőzése érdekében – az Ajbt. 31. §-a (1) bekezdésének és az Rtv. 92. §-a (1) bekezdésének megfelelően – **felkérem az Országos Rendőr-főkapitányság vezetőjét a következőkre:**

1. E jelentés ismertetésével **hívja fel az érintett szolgálati állomány figyelmét arra, hogy a testi kényszer alkalmazására – mint minden kényszerítő eszköz esetén – szigorú keretek között, ellenszegülés esetén és csakis a szükséges mértékben és ideig van lehetőség!** Mivel a kényszerítő eszközök az intézkedés alá vont személy akaratának és fizikai ellenállásának megtörését célozzák, így azok alkalmazása közvetlenül és szükségszerűen érinti az általános cselekvési szabadsághoz valamint a testi integritáshoz való jogot, amelyek az emberi méltóság immanens elemei. Ennek megfelelően a kényszerítő eszközök törvényes kereteket áthágó alkalmazása minden esetben sérti az intézkedés alá vont személy emberi méltóságát.
2. Ugyan jelen ügyben a panaszos petíciós jogát érintő visszásság fennállásáról nem állt módomban állást foglalni, mégis az ezen alapvető jogot érintő visszásságok jövőbeni megelőzése érdekében kérem, **hívja fel a figyelmet továbbá arra is, hogy a panasztételi lehetőségekről szóló közlésnek minden esetben teljes körűnek kell lennie: ki kell terjednie arra, hogy pontosan mely szervekhez és pontosan milyen határidővel lehet panasszal fordulni a rendőri intézkedéssel szemben!**

Budapest, 2020. az elektronikus dátumbélyegző szerint